
Od redakcji: Śp. Ojciec dr Edward Chalcarz

Studia Philosophiae Christianae 11/2, 5-9

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OD REDAKCJI

ŚP. OJCIEC DR EDWARD CHALCARZ

O. Józef Chalcarz urodził się 2 września 1931 r. w Dobrej, pow. Limanowa. W 1948 r. wstąpił do Zakonu O. O. Cystersów i przyjął imię zakonne Edward. Egzamin dojrzałości złożył w 1950 r. w Liceum Ogólnokształcącym w Szczyrzycu. Studia filozoficzno-teologiczne rozpoczął początkowo w Instytucie Teologicznym X. X. Misjonarzy w Krakowie, a następnie w Seminarium Duchownym w Przemyślu. Po święceniach kapłańskich (1954 r.) pracował przez rok jako katecheta i nauczyciel języka łacińskiego w Liceum Ogólnokształcącym w Szczyrzycu. W roku 1956 rozpoczął studia na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Już w latach 1957—1961 był asystentem w Katedrze Logiki, Teorii Poznania i Ogólnej Metodologii Nauk Wydz. Filoz. Chrześcijańskiej A. T. K. Po uzyskaniu magisterium z filozofii chrześcijańskiej w zakresie teorii poznania (praca dyplomowa na temat: *Struktura logiczna realizmu bezpośredniego w wykładzie Gretha*, została napisana pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Piotra Chojnackiego) został ponownie (od 1964 r.) zatrudniony jako asystent we wspomnianej katedrze. Stopień doktora filozofii chrześcijańskiej (w zakresie teorii poznania) uzyskał 12 maja 1971 r. na podstawie rozprawy: *Realizm bezpośredni w ujęciu Leona Noëla, studium krytyczne* (promotor — doc. dr hab. Antoni Stępień; recenzenci — ks. prof. dr hab. Stanisław Kamiński i ks. doc. dr hab. Bronisław Dembowski). W 1971 został powołany na stanowisko adiunkta. Zmarł nagle w Warszawie 17 sierpnia 1974 r.

Na podstawie rozpraw dyplomowych i artykułów można ustalić zasadnicze tezy, których bronił O. Józef Chalcarz. W swych poglądach teoriopoznawczych był niewątpliwie zwolennikiem realizmu poznawczego — prezentacjonizmu. Przyjmował przeto, że poznanie zmysłowe ma za przedmiot same rzeczy (transcendentne świadomości), a nie zmysłowe ich reprezentanty. Poznanie spontaniczne jest przy tym bezpośrednie: wrażenia zmysłowe pełnią jedynie funkcję *signum quo*, a nie — *signum ex quo* i tym samym poznanie zmysłowe nie jest żadną nieuświadomioną czy zautomatyzowaną postacią dyskursu. Zmysłowe poznanie daje osobie poznającej w każdym przypadku poczucie transcendentności i realności przedmiotów, których dotyczy, a poczucie to jest tak istotne dla tego poznania, że tylko sztucznie może być pojęte w odosobnieniu jedno bez drugiego. Dlatego brak jest dostatecznych podstaw, by ten naturalny realizm miał być kwestionowany przez teoriopoznawczą refleksję nad poznaniem zmysłowym. Brak jest podstaw dla wszelkiego — chociażby tylko metodycznego — wątpienia w transcendentność i adekwatność spontanicznego poznania. Nawet fakt złudzeń i halucynacji ma nie podważać tezy o niezawodności poznania zmysłowego. Być może należy przyjąć, że ze sprzecznych informacji — gdy takie są zawarte u tego samego odbiorcy w strumieniu doznań zmysłowych — aparat poznawczy spontanicznie wyróżnia poznanie adekwatne. Zwłaszcza, że poznanie zmysłowe jest tylko abstrakcyjnie wydzielone z całości, w samej rzeczy niepodzielonego poznania spontanicznego.

Przytoczone ustalenia, propozycje czy przypuszczenia wymagały dalszych uzupełnień. Ale niespodziewana śmierć przerwała szereg wnikliwie rozpoczętych analiz. Nawet w tej niedokończonej twórczości chcemy jednak wyróżnić opublikowane efekty cennej pracy O. dra Józefa Chalcarza nad semantycznym doskonaleniem języka gnozeologicznego. Zwracamy również uwagę na pożyteczną i udaną krytykę stosowania wątpienia metodycznego w teoriopoznawczym uzasadnianiu prezentacjonizmu, a także — na oryginalną propozycję rozstrzygnięcia

znanego „sporu o Merciera” na drodze rozróżnienia illacsonizmu genetycznego i metodologicznego. O. J. Chalcarz swoje gnozeologiczne przekonania urabiał ostrożnie, przyjmował roboczo, a wypowiadał z nieustającą gotowością do precyzowania. Jest przy tym rzeczą znamionną, że przy swym głęboko analitycznym i zdecydowanie krytycznym nastawieniu do neotomistycznej naprawy teorii poznania zbliżył się gloszonymi twierdzeniami bardziej do oryginalnych myśli św. Tomasza z Akwinu, niż wszyscy opracowani przez niego tomistyczni krytycy poznania.

Niektóre rezultaty pracy naukowej O. J. Chalcarza są zawarte w artykułach, recenzjach i sprawozdaniach, które zdążył opublikować w latach 1965—1974:

1. Sprawozdanie z „Studia Filozoficzne” R: 1964 nr 3 i R: 1964 nr 4 — St. Ph. Ch. (Studia Philosophiae Christianae) 1 (1965) nr 1, 242—244, 290—293,

2. Sprawozdanie z posiedzeń naukowych w A. T. K. (24 XI 1964, 9 XII 1964, 19 I 1965, 23 II 1965) — St. Ph. Ch. 1 (1965) nr 1, 294—304,

3. Rec.: Girardi J.: *Les facteurs extra-intellectuels de la connaissance humaine*. „Revue Philosophique de Louvain”, N. 74 (Mai 1964), 299—346. N. 75 (Aout 1964), 477—500 — St. Ph. Ch. 1 (1965) nr 2, 223—225,

4. Rec.: Hyppolite J.: *L'épistémologie de G. Bachelard*. „Revue d'Histoire des Sciences”, t. XVII, No 1 (1964), 1—11 — St. Ph. Ch. 1 (1965) nr 2, 225—226,

5. Rec.: Michelis P. A.: *De l'Imagination abstractive*. „Revue Internationale de Philosophie”, 2—3 (1964), p. 229—249 — St. Ph. Ch. 1 (1965) nr 2, 226—227,

6. Rec.: Winance E.: *Axiomatique et intuition*. „Revue Thomiste”, p. 387—401 Nr 3 (1964) — St. Ph. Ch. 1 (1965) nr 2, 227—228,

7. *Teoria poznania w ujęciu bpa Jana Stepy* — St. Ph. Ch. 2 (1966) nr 1, 317—338,

8. Sprawozdanie z posiedzenia naukowego w A.T.K. w dniu 8 III 1969 — St. Ph. Ch. 2 (1966) nr 2, 297—301,

9. Rec.: A. Póltawski: *Rzeczy i dane zmysłowe. Świat sportstrzeżenia u G. E. Moore'a*. Warszawa 1966 — St. Ph. Ch. 3 (1967) nr 2, 302—319,

10. Śp. ks. prof. Piotr Chojnacki — „Collectanea Theologica” 39 (1964) z. 4, 149—150,

11. Rec.: Ks. B. Dembowski: *Spór o metafizykę. Główne poglądy na metafizykę w Polsce na przełomie XIX i XX w.* Warszawa 1969 — „Homo Dei” 1970 nr 2, 157—159,

12. Rec.: M. Hempoliński: *Problemy percepcji*. Warszawa 1969 — St. Ph. Ch. 6 (1970) nr 2, 149—156,

13. *Precyzacja niektórych problemów teoriopoznawczych* — St. Ph. Ch. 8 (1972) nr 2, 149—161,

14. *Problem teoriopoznawczy w ujęciu Noëla* — St. Ph. Ch. 9 (1973) nr 1, 103—125,

15. Rec.: A. B. Stępień: *Teoria poznania*. Lublin 1971 — St. Ph. Ch. 9 (1973) nr 2, 219—222,

16. *Rola „Cogito” w systemie teoriopoznawczym Leona Noëla* — St. Ph. Ch. 10 (1974) nr 1, 5—27,

17. Wspomnijmy wreszcie, że były już wykorzystywane przez studentów A. T. K. maszynopisy — przygotowywanych do przyszłego druku — skryptów o. dra J. Chalcarza z teodycei i teorii poznania.

Do tego — z konieczności krótkiego — zarysu naukowego dzieła, nieodżałowanego znawcy zagadnień gnozeologicznych śp. O. dra Józefa Chalcarza czujemy się w obowiązku dodać notę o nie dającym się wymierzyć ogromie Jego czynu w redakcji półrocznika *Studia Philosophiae Christianae*, w którym od momentu powstania pisma, aż do ostatnich dni swego pracowitego życia, pełnił funkcję sekretarza wykonując z niebywałą sumiennością prace adiustacyjne i korektorskie. Nawet śmierć zastała Go w Warszawie czekającego w czasie wakacji na korektę 10-tego tomu Studiów.

O. Chalcarz był ponadto, a może nawet przede wszystkim, dobrym dydaktykiem i najlepszym opiekunem akademickiej młodzieży A. T. K. Na wszystkich trzech wydziałach uczelni w ciągu ostatnich dziesięciu lat prowadził dydaktyczne zajęcia

z teorii poznania, technologii pracy umysłowej, teodycei, psychologii ogólnej i wstępu do tomizmu. Ale szczególnie niezastąpione okazały się — z wielką starannością przygotowywane — wykłady monograficzne ostatnich trzech lat: *Krytycyzm szkoły Lovańskiej*, *Realizm bezpośredni wobec trudności* i *Problem teoriopoznawczy*.

O. dr Józef Edward Chalcarz nie żyje. W zmarłym straciliśmy Wiernego Przyjaciela, oddanego młodzieży pedagoga i uczonego, który nie szukał uznania, dociekając prawdy.